

A rendszerváltás Magyarországon és Lengyelországban ^[1]

Ahogy a francia külügyminisztériumban látták...

„Franciaország nem mond le arról, hogy konszolidálja azokat a szálakat, amelyek bizonyos mértékben közte és Magyarország között kialakultak, s amelyek megfelelnek mindkét nép természetének és nemzeti érdekeinek. Reméli, hogy eljön az a nap, amikor a helyzet nem olyan lesz, mint ma, bizonyos korlátok leomlanak és a dolgok könnyebbek lesznek.”

Bevezetés

A kelet-európai rendszerváltás története egyre inkább a történeti kutatások fókuszába kerül. Az eddig Magyarországon megjelent munkák elsősorban az angolszász és a német, ill. a szovjet véleményeket, forrásokat ütköztették, miközben az Európában lényegi szerepet játszó francia külpolitika tervei, nézetei kevés figyelmet kaptak.

Párizsban a keleti politika célja a hatvanas évek elejétől kezdve az volt, hogy túllépjen az európai nemzetek közötti kapcsolatokat zavaró ideológiai korlátokon. A politika irányítóinak tetteit az határozta meg, hogy a kelet-európai szatellit államok vezetői milyen rendszereket vezettek be a történelmi hagyományaik és vezetőik képességei alapján, és ezzel párhuzamosan különbséget tettek a korábban egységesnek látott térség országai között a belpolitikai mozgásteret illetően is. A kapcsolatok legnagyobb akadályát ezeknek a rendszereknek diktatórikus jellegében (vagyis a demokratikus és történelmi legitimitáció hiányában) látták.

A francia diplomácia a nyolcvanas évek elején három alapelvet fogalmazott meg a kelet-közép-európai államokkal kialakítandó kapcsolatokra vonatkozóan:

1. A kelet-közép-európai államok között különbséget - „*différenciation*” - kell tenni nemcsak a Franciaországhoz fűződő kapcsolatok hagyományai és a kommunista kormányokkal kialakított párbeszéd alapján, hanem a tekintetben is, hogy ezekben az országokban a kommunista „elit” milyen konszenzust alakított ki a társadalommal. A nyolcvanas évek elején a két „hagyományos” kelet-közép- és dél-kelet-európai francia partner - Lengyelország és Románia - súlya leértékelődött. Lengyelországgal a rendkívüli állapot bevezetése, Romániával a Ceausescu-rezsim nacionalizmusa tette nehezzé az együttműködést. A politikai nehézségeket ráadásul egyik ország esetében sem lehetett gazdasági együttműködéssel ellensúlyozni.

2. Magyarország sajátos mintát nyújtott, mivel a kommunista „elit” valamiféle - mint utóbb bebizonyosodott - törekény konszenzust hozott létre a társadalom egyes csoportjaival. A francia külpolitika irányítói értékelték, hogy Budapesten *intellektuális párbeszédre* is lehetőség nyílt, a kulturális kapcsolatok viszonylag szabadon fejlődhettek. Ráadásul magyar kormányzat már a hatvanas évektől kezdve érdeklődött az „európai gondolat” iránt, amit *Kádár János* 1978-as párizsi hivatalos útja is megerősített. Ezzel a látogatással - francia és magyar értékelések szerint egyaránt - a kétoldalú kapcsolatok új szakasza kezdődött el.

3. Párizsban élénk figyelemmel kísérték a francia politika kelet-európai fogadtatását. Az enyhülés már *Valéry Giscard d'Estaing* elnöksége végén érezhető volt, amit *Raymond Barre* miniszterelnök 1977-es budapesti látogatása is jelzett. François Mitterrand és Kádár János személyes találkozója tovább erősítették ezt a folyamatot, viszont Moszkvával, Varsóval és Bukaresttel a nyolcvanas évek elején elhidegültek a franciák kapcsolatai. A francia-szovjet/oros „történelmi barátság” csak Mihail Gorbacsov hatalomra jutása után erősödött meg ismét.

A budapesti kapcsolatot francia keleti politika egyre inkább saját céljai érdekében használta fel, és ez a közvetítő szerep a Kádár vezette hatalomnak sem volt ellenére. Magyarországnak elsődendő érdeke volt a nyugati, elsősorban a gazdasági kapcsolatok fejlesztése, ami tovább növelte az érdeklődést hazánk iránt. Ezek a tényezők összességében növelték Magyarország súlyát, így Mitterrand elnök első kelet-európai útja sem véletlenül vezetett Budapestre 1982-ben. A látogatás jelzésértékűnek számított, mivel a diplomácia nyelvén jelezte, hogy az új párizsi vezetés átértékeli hagyományos keleti kapcsolatait.

1989 folyamán a kelet-közép-európai országokban gyorsan zajló események növelték a bizonytalanságot, míg a francia külpolitika számára - a korábbi évekhez hasonlóan - a stabilitás és a biztonság volt az a legfontosabb tényező. A viszonylag kiegyensúlyozott belső háttérrel a magyar diplomácia a siker esélyével törekedett az ország nemzetközi pozícióinak erősítésére.

1989. május 20-án *Georges Bush* amerikai és François Mitterrand francia elnök találkozott Párizsban, és együtt döntöttek a PHARE-program létrehozásáról, vagyis arról, hogy a kelet-közép-európai államok közül Lengyelországnak és Magyarországnak adnak támogatást. A két ország egymás melletti - párhuzamos - elemzése Magyarország „felértékelését”, és a magyarországi változások elismerését [popup title="jelentette." format="Default click" activate="click" close text="Couve de Murville egykori francia külügyminiszter szerint Franciaország számára Lengyelország [mérete, a nyelvi és a kulturális kapcsolódások miatt] mindig kivételes súlyú volt, az összevetés Magyarországgal azonban mindenképpen említést érdemel. Ugyancsak növelte Lengyelország szerepét a lengyelek németellenessége, ami Magyarországra kevésbé volt jellemző, sőt 1989–1990 folyamán a magyar–német kapcsolatok látványos fejlődése felerősítette a német terjeszkedés miatti francia aggodalmakat.]" (Lásd. 1. számú dokumentumot!)]

A másik fontos esemény a nagyhatalmak vezetőinek döntése volt arról, hogy támogatást nyújtanak Gorbacsovnak. Ez utóbbi rendkívül fontos volt Párizs számára, mivel egy erős Szovjetunió nélkülözhetetlenül szükséges volt az új európai status quo fenntartásához. Ennek az alknak az egyik legfontosabb következménye az volt, hogy Mitterrand lemondott a francia keleti nyitási politika hagyományos céljainak egy részéről. Párizsban tanultak a két világháború közötti időszakból: ekkor ugyanis csak a francia katonai jelenléttel és tekintéllyel lehetett ideig-óráig fenntartani a status quo-t, ami a németek megerősödésével kártyavárként omlott össze. A hatvanas években szerzett tapasztalatok is óvatosságra sarkallták a párizsi döntéshozókat, hiszen akkor a politikai közeledés nem párosult a gazdasági kapcsolatok fejlődésével. Mitterrand elnök kerüendő a francia-német rivalizálás újjáéledését, tudomásul vette a hatalmi realitásokat, szakított a gaulle-ista külpolitika céljaival, és „átengedte” Kelet-Közép-Európát az Egyesült Államoknak.

A magyarországi események felgyorsultak az év folyamán: 1989. június 16-án újratették Nagy Imrét és társait, miközben Párizsban a francia forradalom kétszáz éves évfordulóját ünnepelték. A francia politikai vezetés ekkor még mindig nem gondolt valódi rendszerváltásra Magyarországon, a fő problémát továbbra is az jelentette számára, hogy nem találták meg a „jóvő Emberét”. Az év őszére azonban egyértelművé vált, hogy hamarosan szabad választások lesznek Magyarországon, amit az MSZMP utódpartja feltételezhetően el fog veszíteni. Úgy vélték, *Magyarország lesz Lengyelország után a második demokratikus ország Kelet-Európában*. A fő problémát azonban végig a magyarországi ellenzék gyengeségében látták, és a legnagyobb kockázati tényezőnek a stabilitás megszűnését tartották. Ebből a szempontból a kommunista kormány képviselői kiszámíthatóbb partnernek tűntek, mint a bizonytalan és ismeretlen ellenzék tagjai, akiknek sem olyan tapasztalatuk sem olyan befolyásuk nem volt, mint a lengyelországi ellenzéknek.

Ezzel párhuzamosan a hivatalos magyar vezetés is a kétoldalú kapcsolatok fejlesztését tűzte ki célul. Ennek a politikának a részeként 1989. október 27-én *Tabajdi Csaba* Párizsban kerekasztal beszélgetésen vett részt azzal a céllal, hogy befolyásos emigráns magyarok segítségét kérje a kapcsolatfelvételre francia kormányzati körökkel. A magyar nagykövet is az együttműködés szélesítésének fontosságára hívta fel *Horn Gyula* külügyminiszter figyelmét.

A magyar belpolitikai élet rendkívül gyors változásai („négyégyenes” népszavazás sikere 1989. november 26-án), de főként a nemzetközi politikai viszonyok gyors változása mind Párizsban, mind Budapesten felülírták az eredeti szándékokat. 1989. november 9-10-én a berlini fal leomlása a kelet-közép-európai rendszerváltás újabb fejezetét nyitotta meg. Az 1989. december 2-3-án lezajlott máltai találkozó pedig a hidegháborús korszak szimbolikus végét jelentette. A többi nagyhatalomhoz hasonlóan Párizsban is a békés és nyugodt átmenet mellett tették le a voksukat, melynek garanciáját a két német állam meglétében látták. Nem véletlen tehát, hogy 1989. decemberében Mitterrand útja az NDK-ba vezetett.

A francia Külügyminisztérium Levéltárában őrzött - a francia külügyi vezetés számára készített - erősen vázlatos szillabusz bizonyítja, hogy minden probléma és bizonytalanság ellenére Franciaországban pozitív „országimázs” alakult ki Magyarországról. Ebben nagy szerepet játszott az, hogy az 1956-os forradalmat és az 1989-es változásokat a közvélekedés nemcsak Magyarországon, hanem Franciaországban is egymáshoz kapcsolta. Ugyancsak nem elhanyagolható az a tény, hogy Magyarországon a változások békésen, tárgyalások révén valósultak meg, ami Párizsból nézve nagyon fontosnak számított, hiszen stabilizáló tényezőt jelentett.

Második forrásunk *Thomas Schreiber* Magyarországról elszármazott neves francia diplomáciai újságíró rövid személyes visszaemlékezése, amelyben a szerző főként Antall József miniszterelnöknek állít emléket.

Források

A francia külügyminisztérium a lengyelországi és a magyarországi helyzetről 1989. október 13.

AL/MHM/cg 1989. október 13.

A lengyelországi és a magyarországi helyzet összehasonlító elemzése

Lengyelország	Magyarország
Kommunista párt szerepe: <i>A hatalmi monopólium elvesztése</i> Változásokon megy át. (A júniusi választások kudarcra: kisebbségi kormányzás.) Nem veszített tagokat (2 millió tag). <i>A párt jövője: az átalakulás kényszere</i> A kommunista párt plénuma (október eleje). Vita a reformkommunisták és a konzervatívok között a LEMP jövőjéről. A kongresszus előzetes dátuma: 1990. január 27. A párt egységének a problémája. A LEMP képes lesz arra, hogy a baloldali erőket (Rakowski) egyesítse? A LEMP ki akar dolgozni egy a hatalom visszaszerzésére vonatkozó stratégiát. <i>A nómenklatúra</i> A továbbra is meg akarja őrizni a kulcspozíciókat, különösen a gazdaság területén. Mostantól a szakszervezet védi az érdekeit (az adminisztráció blokádja). Kormány: A kormányban a kommunisták kisebbségben vannak. Két kulcspozíció maradt a LEMP kezében: belügy és védelem (ugyanaz a felállítás, mint ami közvetlenül a háború után létezett). <i>Meghatározó politikai erők:</i> Kommunista párt: lásd feljebb! Szolidaritás: egyre inkább heterogén egyesülés <ol style="list-style-type: none">Szakszervezet (2,2 millió tag).Parlamentari csoport (a „vidéki” Szolidaritás tagok elégedetlensége).Miniszterelnök és kormánya. Az egység problémája: Walesa döntőbírói szerepe. A jövő? - Michnik úr szerint pártot alapítanak. A LEMP egykori szövetségeseinek közvetítő szerepe (szociáldemokraták, parasztpártiak) és csatlakozásuk a Szolidaritás parlamenti többségéhez. Az egyház: mérséklő szerepe (a kormány támogatása és ellensúly a Szolidaritás laikus baloldali szárnya között). A hivatalos szakszervezet 7 millió tagot számlál és túlzott ígéretet tesz.	 Irányítja a változást. (Egyedüli szervezett erő.) Nagy embervesztés (700 000 tag, melyből 100 000 tagot veszített 1989 január óta). MSZMP nem létezik tovább, létrejön az MSZP. Nincs szétválás: ez egy életképes megoldás? A reformisták között a vita nem zárt ajtók között zajlik. (Nyers a párt egységét akarja, Pozsgay „tisztulást” szeretne. Az MSZP egy koalíciós kormány vezető ereje lesz? Cél: [Az MSZMP] reméli, hogy az első szabad választásokon 30-35%-ot kap. (Az elnökválasztás 1989. november 25-én, a parlamenti választások 1990 tavaszán lesznek.) Korlátozottabb lehetőségek Lengyelországhoz képest. A XIV. Kongresszus felveti az integrálásukat az MSZP-be [?]. A kormányt már ténylegesen az MSZP reformkommunistái irányítják (Németh, Horn, Pozsgay). Nincs szervezett ellenzék (készítik a pártokról szóló törvényt). A pártok osztódása: MDF, SZDSZ, FIDESZ, Kiszgazdapárt, Szociáldemokrata Párt. Választások fontossága: a helyi választásokon az MDF győzött. Közeledés az MSZP elkötelezett reformkommunistái felé (MDF, Szociáldemokrata Párt). A kommunista pártnak nincs szatellitpártja. Az egyház még mindig marginális szerepet játszik, bár kezd bizonyos ellenzéki mozgalmakat támogatni.

A hivatalos szakszervezet 4,5 millió tagot számlál és elhatárolja magát a Párttól a Kerekasztal tárgyalások során.

A hadsereg: a kommunisták kezében (Siwicki tábornok és az elnök szerepe, aki a hadsereg főparancsnoka)

A hadsereg: hagyományosan patriotizmus jellemzi, kisebb nyomásgyakorló képessége van, mint Lengyelországban. (Arzenálja gyengébb, és Magyarország geostratégiai helyzete kevésbé érzékeny.)

A rendőrség:

A miniszter: Kiszczak tábornok (LEMP) a minisztertanács elnökhelyettese. Az 1981 után létrejött félkatonai szervezetek feloszlata, de új „biztonsági” szervezetek létrehozása.

A munkásörég (60 000 tag) már nem a Párthoz, hanem a kormányhoz tartozik. Néhányan, pl. Pozsgay úr a feloszlatusukat akarja.

Politikai reformok és a hatalmi ágak egyensúlya

A Kerekasztal tárgyalások során létrejött kompromisszum (1989. április 5.) túlhaladottá vált: a részlegesen szabad törvényhozási választások eredményeként megalakult a Mazowiecki kormány.

Szabad törvényhozási választások 1990 tavaszán. Nincs előre elkészített forgatókönyv, de a párt arra számít, hogy az elnöki választásokat megnyeri.

Erős elnöki hatalom létrehozása.

(Jaruzelski tábornok egy szavazattöbbséggel jutott hatalomra). Az államfő nagy létszámú kabinetet hozott létre (államminiszterek): felügyelő szerep.

Elnökválasztások 1989 novemberében: [a tervek szerint] az elnököt közvetlenül választják meg, nagy és széles hatalommal ruházzák fel.

Egyensúly jött létre a Parlament és az államfő, a kormány és Walesa úr között.

A két választás között átmeneti időszak, amely az elnök, a kormány és a Kerekasztal háromszögére! épül (MSZP-kormány, ellenzék, társadalmi erők). Feladata, hogy kidolgozza a törvényeket a következő törvényhatósági választásokig.

Kapcsolatok Moszkvával:

Moszkva feltételekkel és korlátokkal fogadja el a lengyel példát. Moszkva emlékeztet a „határookra”: Lengyelország hűséges a szövetségesei iránt, nincs kormány a kommunisták nélkül.

A lengyelországi nem kommunista kormány és a részükre megállapított korlátok a magyar reformkommunisták számára referencia értékűek.

A LEMP-nek már nincs tovább monopóliuma.

A Moszkvával kialakítandó kapcsolatokban [meghatározó]: Michnik és Mazowiecki urak közelgő moszkvai látogatása.

Gorbacsov úr elsőként gratulált Nyers úrnak az MSZP élére történő megválasztása után.

Lengyel nacionalizmus:

Rakowski vigyáz arra, hogy ez ne veszélyeztesse Lengyelország és a Szovjetunió kapcsolatait. (Michnik úr kapcsolatai az ukrán Nemzeti mozgalommal.)

Magyar nacionalizmus:

Néhány reformkommunista (Pozsgay úr) óvatosan felhasználja. Bizonyos akciókban nagyon fontos elem. Az ellenzék egy részénél pártprogram alkotóeleme (MDF, kiszagdák).

Kijelentések és hűség a Varsói Szerződés iránt

Mazowiecki úr a hatalomra jutása (augusztus 24.) óta az új kormány külpolitikája az ország függetlenségét hangsúlyozza, de tiszteletben tartják az ország nemzetközi kötelezettségeit.

A lengyel „államérdek” fenntartása.

Nyers úr a kongresszus végén.

A magyar külpolitika: nagyobb manőverezési lehetőségek. (a német menekültek problémája, a határok megnyitása, semleges zóna létrehozásának terve Magyarország, Ausztria és Jugoszlávia között)

Kapcsolatok a „testvérországokkal”:

Lengyelország-Magyarország:

Közös akciók:

Semmilyen közös akció nincs a két ország között a reformok kibontakoztatása területén.

Lengyel előny: a LEMP elvesztette a hatalom monopóliumát.

Magyarok előrébb vannak a párt átalakításában. (A LEMP most szembesül a magyarhoz hasonló helyzettel.)

Igény, hogy ne alkalmazkodjanak egyéb országokhoz:

Bukás vagy siker lehetősége.

Konkurencia a Nyugat irányába.

Kapcsolat az egyéb „testvérországokkal”.

A feszültségek:

Látens konfliktusok:

ellenségeskedés Románia irányába, gyanakvás Csehszlovákia és az NDK felé.

Nyílt konfliktusok:
Csehszlovákia
NDK
Románia

A „testvérországok” befolyásolásának szándéka

Varsó zavaros hozzáállása a kelet-német menekültek kérdéséhez.

Németh [miniszterelnök] úr utazása Berlinbe és Prágába.

Kapcsolatok Nyugat-Európával:

Nyitás a nyugat-európai intézmények felé:

Európa Tanács (a Parlamenti közgyűlés meghívott vendégei)
Európai Gazdasági Közösség: kereskedelmi és együttműködési megegyezők, lengyel és magyar „csatlakozási” elképzelések.
Európa Parlament

OECD (Paye úr útja Varsóba)

Kapcsolatok a Nyugat-Európai Unióval (Horn úr 1988-ban)

Gazdaság:

Romokban: óriási probléma a Mazowiecki kormány számára, melynek hitellessége az ezen a területen rövid távon elért eredményektől függ (türelmetlen lakosság, társadalmi felfordulás kockázata).

Nehézségek: államadósság és a termelő eszközpark elöregedése, azonban mindez változások alatt és 15-20 év gazdasági reformelőzmények. Munkanélküliség növekedése, az életszínvonal csökkenése: a lakosság kiábrándultsága.

Nyugati segítség:

A változások levezénylése differenciált támogatás révén

Óriási, rosszul kommunikált segítség igénylése a lengyel kormányzat részéről.

Élelmiszersegély.

Pontosan megfogalmazott kérések.

Magyarország nem kért sürgősségi segítyt.

Segítség a gazdaság átalakítása érdekében

(az Általános Gazdasági Tanács október 3-ai határozatai alapján)

200 millió ECU 1990-től (a 12 [EU-tag] megegyezője alapján).

Belépés lehetősége a közösségi piacra.

A különleges mennyiségi korlátok megszüntetése.

Megvizsgálni a különleges kedvezmények megadásának a lehetőségét.

Képzés, környezetvédelem.

Befektetések: egyensúly a magyarországi és lengyelországi hitelezésben.

A lengyelek és a magyarok egyaránt szeretnék a magánszféra befektetéseit

1989-ban kb. 400 vegyes vállalat alapítása Lengyelországban, amelyből 177 az NSZK-ból, 17 Franciaországból érkezett.

Kb. 700 vegyes vállalatot hoztak létre Magyarországon, amelyek kb. 1/3-a NSZK-val, 1/3-a Ausztriával és 6 alapítás Franciaországgal történt.

Jelzet: AMAE (Archives de Ministère des Affaires Etrangères) Série Europe, Sous série Hongrie, Politique étrangère (1986-1990), Carton 6319. Tableau comparatif des situations polonaise et hongroise, le 13 octobre 1989. 1-5. l.

Thomas Schreiber diplomáciai újságíró visszaemlékezése 2009. január 10.

Thomas Schreiber, (1929. március 18., Budapest -)

Tanulmányok : Politikatudományi Intézet és Bölcsésztudományi Egyetem, Párizs

1954-től újságíró. A Le Monde, L'Express és a francia rádió újságírója. Az 1956-os forradalom idején elsőként tudósított a magyarországi eseményekről. 1958-tól részt vesz az összes elnöki, miniszterelnöki, külügyminiszteri kelet-európai utazáson, a Quai d'Orsay elismert Kelet-Európa szakértője. A Radio France Internationale újságírója 1954-ig, 1968-2000 között „La Documentation Française” Kelet-Európára vonatkozó számainak a társszerkesztője, 1994-től a l'Ecole Speciale Militaire de Saint-Cyr professzora, számos könyv és tanulmány szerzője.

Szeptember elején már harmadízben jártam Budapesten (mármint 1989. január óta). Néhány nappal a háromoldalú „nemzeti kerekasztal értekezlet” befejezése előtt ismét módom volt találkozni Antall Józseffel, akit tavasszal és nyáron már többször láttam. Azon nyugati újságírók közé tartozom, aki szerint Antall, az „ismeretlenség homályából” felbukkant politikai rekordidő alatt a közép-európai kulcsfigurák egyike lett. Személyes kapcsolataim révén március végén ismertem meg, de e tanulmányunk szempontjából talán legérdekesebb beszélgetésünk a Déli Pályaudvar mellett lévő, akkor Buda-Pentának nevezett szállodában zajlott le. A parlamenti kerekasztal-értekezletről jövet adtunk egymásnak találkozót a hallban, de megérkezésekor arra kért, hogy a földszinti presszó helyett inkább a szobában üljünk le.

Akkoriban napok óta a parlamentben többek között a jövőbeli köztársasági elnök jogkörének meghatározásáról folyt nagy vita. Mégpedig az Antall által augusztus közepén tett kompromisszumos javaslat alapján, amelynek egy maga által gépelt példányát magával hozta és együtt átolvastuk. Ezután rendkívül szakszerűen összefoglalta a hosszú viták tartalmát és a „gyenge” vagy „erős” köztársasági elnök közötti különbséget, tekintettel a magyarországi viszonyokra. Emlékszem, a francia rádióknak küldött tudósításomban ezt megpróbáltam a francia hallgató számára érthetővé tenni, és jobb híján azt fejtettem, hogy a rendszerváltozásra készülődő Magyarország államstruktúrája voltaképpen a negyedik Francia Köztársaság példáját fogja követni, ahol a miniszterelnök tényleges hatalma jóval nagyobb, mint az államelnöké. (Csupán hozzátéve: jóval egyszerűbb lett volna a német kancellár példájára hivatkozni, de ilyen esetben szívesebben „diplomátikus” vagyok és még azt is „elfelejtem” hogy ami Franciaországot illeti, az 1958-ban született Ötödik Köztársaságban az elnök szerepe az igazán fontos).

Természetes az adás elhangzásakor még fogalmam sem volt, mikor és hogyan fog lezajlani az új magyar államfő választása. Amikor jóval később, a médiatörvénnyel összefüggésben, sokat hallottam a köztársasági elnök és a miniszterelnök közötti hatásköri vitákról, mosolyogtam magamban és visszagondoltam erre a budapesti beszélgetésre...

Párizsban való visszaérkezésem másnapján, azt hiszem szeptember 19-én - a Quai d'Orsay kelet-európai ügyekben illetékes egyik akkori vezetőjével (jelenleg kijevi francia nagykövet) ebédeltem, akinek elmeséltem budapesti élményeimet, hangsúlyozván Antall József szerepének fontosságát. Kiemelve, hogy a kerekasztal-értekezlet idején (beleértve két összejövetel között) Antall kapcsolatban állt Pozsgay Imre államminiszterrel. A hosszú hetek óta MSZMP-beli „platformok” szaporodása előre sejtetni engedte az állampárt belátható időn belüli szétbomlását. Erről számos, a francia rádióknak küldött kommentáromban

beszéltem. Talán ebből következett, hogy az úgynevezett reformkommunisták közül többen helyezkedtek. A kezdetben legügyesebbnek éppen a párton belül és kívül ismert és népszerű Pozsgay Imre bizonyult. Jól érezte, politikai jövője csakis az akkor leginkább menő Antall Józseffel - akár a kulisszák mögötti összejátszás révén - lehetséges. Így remélte köztársasági elnökké való választását, amit egyébként hátsó gondolataik ellenére a sok kérdésben megosztott platformok hangadói is támogattak. Ettől remélték - mivel ez lett volna egyetlen mód, hogy a „megreformált” MSZMP az új viszonyok között komoly befolyással rendelkezzen. Nem így történt; de erről nálam jóval illetékesebbek többet tudnának mondani. Én csupán arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy tapasztalataim szerint 1989 szeptemberében a budapesti francia nagykövetség által Párizsba küldött elemzések nem foglalkoztak eléggé az Antall-Pozsgay közötti „összekacsintással” ami az állampárt és a legbefolyásosabb ellenzéki párt közötti kompromisszum létrehozására irányult. Ami végül bekövetkezett, noha a kerekasztal záróközleményét sem az SZDSZ sem a FIDESZ nem írta alá. Viszont nem éltek vétőjogukkal, így a megállapodás érvénybe léphetett.

Közel két évtizeddel később, újraolvassván a Quai d'Orsay 1989. október 13-i sok tekintetben rendkívül érdekes dokumentumát, még egy-két rövid megjegyzésem lenne az akkori elemzéshez.

1. A legfontosabb a lengyel és magyar békés átmenet közötti alapvető különbség. Eszerint Magyarországon a szeptember 18-i megállapodás értelmében minden korlátozás nélkül, a pártok szabad versengése alapján kerül sor a következő évre kitűzendő parlamenti választásokra.

2. A másik a már jegyzetemben szereplő Antall József személyére vonatkozik. Az akkori magyar vonatkozású francia diplomáciai anyagban több helyen is olvasható, amely szerint Magyarországon nincs szervezett ellenzék (ez a mondat az 1989. október 13-i Quai d'Orsay dokumentumban is szerepel). Viszont a jelzett időpontban, mintegy 10 nappal az MSZMP megszűnése és az MSZP születése után (amelyet a budapesti kongresszus az idők jeleként az addig hagyományos Internacionálé helyett a Himnusz eléneklésével köszöntött...) már létezett egy „utód”. De nem a párton belül...

3. Azaz a tényleges kormányzás Antall József kezében összpontosult, és a Pozsgay-féle manőverek sorra meghiúsultak; az utódpart 1990 tavaszán lezajlott szabad választásokon a remélt 30-35% helyett a szavazatok 10,89 %-át kapta, és négy évig kiszorult a tényleges hatalomból. A békés rendszerváltás megtörtént, de ez már egy másik történet...

Címkék:

[François Mitterrand](#) ^[2]

[négyigénes népszavazás](#) ^[3]

[Horn Gyula](#) ^[4]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_rendszervaltozas_magyarorszagon_es_lengyelorszagan.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/a_rendszervaltozas_magyarorszagon_es_lengyelorszagan.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/francois-mitterrand>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/negyigenes-nepszavazas>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/horn-gyula>